

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

ሐገጥ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

ታፈሰ ይርጋ

አልማው ወሌ

አመልካች፡- አርቲስቲክ ማተሚያ ድርጅት - ጠበቃ አርአያ ጌታሁን - ቀረቡ

ተጠሪ፡- ዶ/ር ጌታሁን ሽብሩ - ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍርድ

ጉዳዩ የቅጅና ተዛማጅ መብቶች ጥበቃ አዋጅ ቁ. 410/96 በተመተላለፍ የመብት ጥሰት ተፈጽሞአል በሚል የቀረበውን የካሳ ጥያቄ መነሻ በማድረግ የተካሄደውን ክርክር የሚመለከት ነው፡፡ ክርክሩ የተጀመረው በፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ሲሆን፣ ከሁለት ወር በኋላ የነበረው ተጠሪ ነው፡፡ ክስም እንዳየነው ርቱዐ ኢምላክ በሚል የብዕር ስም “የተሰበሩ ክንፎች” በሚል ርዕስ ትርጉም መጽሐፍ አዘጋጅቶ መስከረም 24 ቀን 1999 ዓ.ም በተደረገ ውል ተከላኝ(የአሁኑ አመልካች) 5000(አምስት ሺህ) ኮፒ እንዲያትምሉት መስጠቱን፣ ተከላኝም በስምምነቱ መሰረት የህትመቱን ጠቅላላ ዋጋ ግማሽ ብር 14,929.50(አስራ አራት ሺህ ዘጠኝ መቶ ሃያ ዘጠኝ ብር ከሃምሳ ሳንቲም) ተቀብሎ ህትመቱን በሦስት የስራ ሳምንት ጊዜ ውስጥ አጠናቆ ለማስረከብ ግዴታ መግባቱን፣ ነገር ግን ስራው ተጠናቆ ተጠሪ ከመረከቡ በፊት “የተሰበሩ ክንፎች” በሚል ስያሜ የታተመው መጽሐፍ ቅጂዎች በሌሎች ሰዎች (ሁለተኛ እና ሦስተኛ ተከላኝ ተብለው በክስ ተመዝግበው በነበሩት) አማካይነት በገበያ ውስጥ ሲሸጥ መገኘቱን ይገልጻል፡፡ በመጨረሻም ቁሳዊ እና የሞራል ጉዳት ደርሶብኛል በማለት በጠቅላላው ብር 160,079.50 (መቶ ስልሳ ሺህ ሰባ ዘጠኝ ብር ከአምሳ ሳንቲም) እንዲከፈል እንዲወሰን ይጠይቃል፡፡

አመልካች እና ተጣምረው የተከሰሱት ሰዎችም የየበኩላቸውን የመከራከሪያ ነጥቦች በማንሳት ከክስ በነጻ ይሰናበቱ ዘንድ የተከራከሩ ሲሆን፣ ፍ/ቤቱም ክርክሩንና ክርክሩን ለመደገፍ የቀረቡትን ማስረጃዎች ከመረመረ በኋላ፣ መጽሐፉን ሲሸጡ ተገኝተዋል የተባሉትን ተከላኞች በነፃ በመልቀቅ አመልካች ላይ ለደረሰው የመብት ጥሰት ተጠያቂ ነው ብሎአል፡፡ በዚህ መሰረትም ተጠሪ በቁሳዊ እና በሞራል ረገድ ለደረሰበት ጉዳት ካሳ እንዲከፈለው ወስኖአል፡፡ ይህን ውሳኔ በመቃወም ይግባኝ የቀረበለት የፌዴራል ጠ/ፍ/ቤትም የአመልካችን ክርክር ባለመቀበል ውሳኔውን አጽንቶአል፡፡ የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ላይ ነው፡፡

እኛም አመልካች መጋቢት 16 ቀን 2001 ዓ.ም በዓፈው ማመልከቻ ያቀረበውን አቤቱታ መሰረት በማድረግ ተጠሪን አስቀርቦን ክርክሩን ሰምተናል። ክርክሩ የተሰማው በቅጅና ተዛማጅ መብቶች ጥበቃ አዋጅ ቁ. 410/96 አንቀጽ 8 መሰረት የሞራል ካሳ የማግኘት መብት ተፈጻሚ የሚሆነው ለስራው ተርጓሚ ጭምር ነው ወይስ አይደለም? በሚለው ጭብጥ ላይ ነው።

ተጠሪ መጽሐፉን ተርጉሞ እንዲታተምለት ለአመልካች በውል ስለመስጠቱ አከራካሪ አይደለም። መጽሐፉ ታትሞ ለተጠሪ ከመድረሱ በፊት በገበያ ሲሸጥ ስለመገኘቱም በስር ፍ/ቤቶች በማስረጃ ተረጋግጦአል። በሰበር ችሎቱ ከቀረበው አቤቱታ ዋነኛ መሰረት ሆኖ በአመልካች የተጠቀሰው የመከራከሪያ ነጥብ ተጠሪ የመጽሐፉ ደራሲ ሳይሆን፣ ተርጓሚ በመሆኑ እንደ ድርሰቱ አመንጪ ተቆጥሮ የሞራልና የቁሳዊ ጉዳት ካሳ ሊወሰንለት አይችልም የሚል ነው። ተጠሪ ደግሞ የቅጅ መብትም እንደድርሰት መብት እውቅና ያገኘና ጥበቃ የተደረገለት በመሆኑ የሞራልም ሆነ የቁሳዊ ጉዳት ካሳ እንዳገኝ መወሰኑ በአግባቡ ነው በማለት የመከላከያ ክርክሩን አሰምቶአል።

ለክርክሩ አወሳሰን ተገቢነት ያለው ሕግ የቅጅና ተዛማጅ መብቶች ጥበቃ አዋጅ ቁ.410/96 ነው። ይህን አዋጅ ማውጣት ያስፈለገው የአንድን ሃገር ባህላዊ፣ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ሳይንሳዊና ቴክኖሎጂያዊ ልማትን በማፋጠን ረገድ ትልቅ ሚና የሚጫወቱት የስነ ጽሁፍ፣ የኪነጥበብ እና ተመሳሳይ የፈጠራ ስራዎች የሚበረታቱበትን ምቹ ሁኔታ መፍጠር እንደሚያስችል በመታመኑ እንደሆነ ከአዋጁ መግቢያ አጠቃላይ መንፈስ መገንዘብ ይቻላል። በዚህ አዋጅ የሕግ እውቅና ሊሰጣቸውና ጥበቃ ሊደረግላቸው ይገባል ከተባሉት የፈጠራ ስራዎች አንዱ የስነ ጽሁፍ ስራ ሲሆን፣ ይህም ከድርሰት ስራዎች ጋር የሚያያዝ ነው። በያዘነው ጉዳይ አከራካሪ ሆኖ የቀረበው ነጥብም ድርሰትን መሰረት ያደረገ በመሆኑ በተጠሪ የተሰራው የትርጉም ስራ በሕጉ እውቅና የተሰጠውና ጥበቃ የሚደረግለት ስለመሆን አለመሆኑ በተመለከተ መልስ ሊገኝ የሚችለው የአዋጁን ዝርዝር ድንጋጌዎች በመመልከት ነው።

አመልካች የተጠሪ ስራ በሕጉ ጥበቃ የተደረገለት አይደለም በማለት የተከራከረው ተጠሪው በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተሰራውን የድርሰት ስራ ወደ አማርኛ ቋንቋ መለስ(ተረጎሙ) እንጂ ስራውን (ድርሰቱን) አላመነጨም ከሚል መነሻ ነው። በመሆኑም አንድ ሰው የአንድ ስራ አመንጪ ወይም የፈጠራ ባለቤት ነው ሊባል የሚችለው ምን አይነት ስራ ሰርቶ ሲገኝ ነው? የሚለው ነጥብ አግባብነት ካለው የአዋጁ ድንጋጌ ጋር አገናዝቦ መመልከቱ ተገቢ ይሆናል። “የሥራ አመንጪ” የሚለው ሐረግ በአዋጁ አንቀጽ 2/2/ ትርጉም ተሰጥቶታል። በዚህ ትርጓሜ መሰረት የስራ አመንጪ የሚባለው የአንድን የአእምሮ ውጤት የሆነን ስራ የፈጠረ ማንኛውም ግለሰብ ነው። እዚህ ላይ ግልጽ ሆኖ የሚታየው ስራው የአእምሮ ውጤት መሆን እንዳለበትና ይህ ሁኔታ መሟላቱ ሲረጋገጥም በሕግ እውቅና የሚያገኝና ጥበቃም የሚደረግለት እንደሆነ ነው። ጥበቃ ለማግኘት የሚያስፈልጉ መመዘኛዎችም በአዋጁ አንቀጽ 6 የተቀመጡ ሲሆን፣ ለያዘነው ጉዳይ አግባብነት ያለው ንኡስ አንቀጽ/1/ ማንኛውም የስራ አመንጪ የስራው አላማና የጥራት ደረጃ ግምት ውስጥ ሳይገባ ስራውን በማውጣቱ ምክንያት ብቻ ያለምንም ቅድመ ሁኔታ ጥበቃ እንደሚያገኝ ያመለክታል። በእርግጥ ስራው ጥበቃ ያገኝ ዘንድ ወጥ(አርጂናል) ሊሆን ይገባል። እንደዚሁም የተቀረጸ ወይም ግዙፍነት ያገኘ መሆን ይኖርበታል። በማለትም ሕጉ ደንግጓል።

ተጠሪ በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተሰራውን ድርሰት(መጽሐፍ) ወደ አማርኛ ቋንቋ ለመተርጎም ሲነሳ ዓላማ ያደረገው መጽሐፉ የአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪ በሆነ ህብረተሰብ ዘንድ እንዲታወቅና እንዲነበብለት እንደሆነ መገመቱ አይከብድም። ቋንቋ የተናጋሪውን ህብረተሰብ ባህልና ወግ መሰረት ያደረገ ወይም ከእነዚህ ጋር ከፍተኛ ትስስር ያለው በመሆኑ በአንድ ቋንቋ የተጻፈን መጽሐፍ(ድርሰት) ወደ ሌላ ቋንቋ ሲተረጎም ባህልና ወገን ግምት ውስጥ እየገባ እንደሆነ ወይም ሊሆን እንደሚገባ መገመት ይቻላል። ተጠሪ የሰራው ስራ መታየት ያለበትም ከዚህ አንጻር ነው። በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፈውን መጽሐፍ ወደ አማርኛ ቋንቋ ሲመልስ(ሲተረጎም) የአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪው (አንባቢው) የድርሰቱን ባህርይ በትክክል እንዲገባውና ከራሱ ባህልና ወገን ጋር አገናዝቦ እንዲያጣጥመው በሚያስችለው ሁኔታ አመቻችቶ እንደሚያዘጋጀው ይታወቃል። ይህን ስራ የሚሰራው አእምሮው በፈቀደለት መጠን እውቀቱን በመጠቀም ነው። በአጭሩ የትርጉም ስራው የአእምሮው ጭማቂ ወይም ውጤት የታከለበት ነው ማለት ይቻላል። በዚህ መልክ ያለው ስራም በአማርኛ ቋንቋ የተጻፈ(ከእንግሊዝኛው የተለየ) መጽሐፍ በመሆኑ በአንቀጽ 6/1/ እንደተደነገገው ወጥ(አርጂናል) የሆነና ግዙፍነትም ያገኘ ስራ ነው። በመሆኑም ተጠሪ የስራው

አመንጨ ለይደለምና ጥበቃ አይደረግለትም በማለት አመልካች ያቀረበው የመከራከሪያ ነጥብ የሕግ መሰረት የሌለው ሆኖ አግኝተነዋል። ሕጉን መሰረት በማድረግ አቤቱታ የቀረበበትን ውሳኔ ስንመለከትም መሰረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞአል ለማለት አልቻልንም።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 54181 ግንቦት 25 ቀን 2000 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ እና የፌዴራል ጠ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 39233 መጋቢት 7 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሰረት ጸንተዋል።
2. አመልካች ያቀረበው የሰበር አቤቱታ የሕግ መሰረት የሌለው በመሆኑ አልተቀበልነውም።
3. ተጠሪ የሞራልና የቁሳዊ ጉዳት ካሳ ሊያገኝ ይገባል መባሉ ተገቢ ነው ብለናል።
4. ግራ ቀኝ ወገኖች ወጪና ኪራሣቸውን ይቻቻሉ።

መዝገቡ ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ቤ/ኃ

AR AR